

Lý thuyết môn Ngữ văn 9 bài: Các phương châm hội thoại (tiếp theo)

1/ Quan hệ giữa phương châm hội thoại với tình huống giao tiếp

- Ví dụ: Đọc truyện cười trong sách giáo khoa (trang 36) và trả lời câu hỏi.

+ Nhân vật chàng rể có tuân thủ đúng phương châm lịch sự không?

+ Vì sao em nhận xét như vậy?

+ Có thể rút ra bài học gì qua câu chuyện này?

Gợi ý

- Nhân vật Chàng rể nhân vật chàng rể không làm đúng phương châm hội thoại. Vì anh đã gây phiền hà, quấy rối đến người khác khi họ đang tập trung làm việc.

- Trong tình huống giao tiếp khác, có thể câu hỏi của anh ta là lịch sự, thể hiện sự quan tâm đến người khác. Nhưng trong tình huống này lại không thích hợp.

⇒ Bài học cần phải chú ý đến đặc điểm của tình huống giao tiếp, vì một câu nói có thể thích hợp trong tình huống này, nhưng không thích hợp trong một tình huống khác.

2/ Những trường hợp không tuân thủ phương châm hội thoại

a/ Đọc lại ví dụ trong hai bài phương châm hội thoại trước và cho biết những trường hợp nào không tuân thủ phương châm hội thoại

- Có hai tình huống trong phần văn học về phương châm lịch sự là tuân thủ đúng.

- Còn lại đều không tuân thủ phương châm hội thoại.

b/ Đọc đoạn đối thoại sau và cho biết phương châm hội thoại nào đã không được tuân thủ? Vì sao người nói không tuân thủ phương châm hội thoại ấy?

An: - Cậu có biết chiếc máy bay đầu tiên được chế tạo vào năm nào không?

Ba: - Đầu khoảng đầu thế kỉ XX.

Gợi ý

- Câu trả lời của Ba không đáp ứng nhu cầu thông tin mà An muốn.
- Phương châm hội thoại về lượng không được tuân thủ vì Ba không biết chính xác đầu tiên trên thế giới được chế tạo vào năm nào. Để tuân thủ phương châm về chất Ba cần trả lời chung chung.
- c/ Một bác sĩ không nói thật với một bệnh nhân mắc chứng bệnh nan y về tình trạng sức khỏe của người này. Như vậy, bác sĩ đã vi phạm phương châm hội thoại nào? Trong tình huống nào thì sự vi phạm như trên có thể được chấp nhận?

Gợi ý

- Có thể phương châm về chất không được tuân thủ.
- Vì đó là việc làm nhân đạo, cần thiết. Nhờ sự động viên đó mà bệnh nhân có thêm tinh thần lạc quan và có nghị lực để sống.
- Vì vậy không phải cứ nói dối là xấu, đáng chê trách.
- Trong trường hợp này vi phạm phương châm về chất có thể được chấp nhận. "*Giặc tràn đến cần quét, bắt người dân phải khai ra cơ sở cách mạng, nơi che giấu chiến sĩ cách mạng*".

d/ Khi một người nói “Tiền bạc chỉ là tiền bạc” thì người này có vi phạm phương châm về lượng không? Phải hiểu nghĩa của câu này như thế nào mới đúng?

Gợi ý

- Xét một cách hiểu thì câu nói không tuân thủ phương châm hội thoại. Vì nó không cung cấp cho người nghe thêm một thông tin nào.
- Nhưng xét về khía cạnh khác thì câu này vẫn tuân thủ phương châm hội thoại. Vì nội dung câu có ý răn dạy người ta không nên chạy theo tiền bạc mà quên đi nhiều thứ quan trọng khác.

3/ Ghi nhớ

- Việc không tuân thủ các phương châm hội thoại có thể bắt nguồn từ những nguyên nhân sau:

- + Người nói vô ý, thiếu văn hóa, vụng về trong giao tiếp.
- + Người nói phải ưu tiên cho một phương châm hội thoại hoặc một yêu cầu khác quan trọng hơn.
- + Người nói muốn gây một sự chú ý, để người nghe hiểu câu nói theo một hàm ý nào đó.

Mời bạn đọc tham khảo thêm nhiều tài liệu ôn tập Ngữ văn lớp 9 khác như:

Lý thuyết Ngữ văn 9: <https://vndoc.com/ly-thuyet-ngu-van-9>

Tác giả - tác phẩm Ngữ văn 9: <https://vndoc.com/tac-gia-tac-pham-ngu-van-9>

vndoc